بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان

هەرێمی کوردستانی عێراق
سەرۆکایەتی هەرێم
سەرۆك

بەناوی گەلەوە
بڕیار
ژمارە (١٤) ساڵی ٢٠١٠

بەپێی ئەو دەسەڵاتەی لەبڕگەی (١)ی ماددەی (١٠)ی یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان – عێراق ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ی هەموارکراو پێمان دراوە و ، بەپاڵپشتی ئەو یاساکارییەی پەرلەمانی کوردستان – عێراق کردویەتی لە دانیشتنی ژمارە (٢٠) لە ٢٠١٠/٦/٢٨ بڕیارماندا بەدەرکردنی :

یاسای ژمارە (١٠)ی ساڵی ٢٠١٠
یاسای وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی هەرێمی کوردستان - عێراق

ماددەی یەکەم :

مەبەست لەم زاراوە و دەستەواژانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

هەرێم : هەرێمی کوردستان – عیراق .

وەزارەت: وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی لەهەرێم .

وەزیر: وەزیری بازرگانی و پیشەسازی لەهەرێم .

ماددەی دووەم :

ئامانجی وەزارەت ڕەنگ ڕێژ کردنی سیاسەتی بازرگانی و پیشەسازی گشتییە بە مەبەستی وەدیهێنانی گەشەسەندنی ئابووری و کۆمەڵایەتی لە هەرێم و کار بۆ جێبەجێکردنی دەکات و هەروەها بۆ ئەوەش کەبەپێی هەر یاسایەکی دیکەی بەرکار لە هەرێمدا بەر پسپۆرایەتی دەکەوێت .

ئەرکەکانی وەزارەت

ماددەی سێیەم :

وەزارەت ئەم ئەرك و پسپۆرایەتیانەی خوارەوە لەپێناوی بەدیهێنانی ئامانجەکانیدا دەگرێتە ئەستۆ :

یەکەم : پێشنیاز کردنی ڕێگای گونجاو بۆلابردنی ئاستەنگ لە بەردەم چالاکیی بازرگانی لە ڕێگەی دانانی ستراتیژیەت و پلان و بەرنامەی گەشە سەندن و هاندانی هەناردە کردن و چارەسەر کردنی ئەو کاریگەرییە نێگەتیڤانەی لەسەر ئابووری هەرێم هەیە کە لە ئازادکردنی بازرگانی دەرەوە و لە ڕێگای بە بەهێز کردنی توانای کێبرکێ لە نێوان کەرتـەکانی کـار و بەرهەمی نیشتمانیدا رووی داوە .

دووەم: ڕێگـا دانـان بـۆ زامنکردنـی چـاودێری مافـەکانی بەکاربـەر و ئامـادەکردنی یاسـای پێویـست بـۆ پاراسـتنی بـە هـاودەنگی لەگـەڵ لایەنـە پێوەندیدارەکانـدا بۆچـاودێری کردنـی نـرخ لـە بازاڕەکـانی نـاوخۆ دا و ، ڕێکخـستن و بەهێز کردنی ژینگەی کێبڕکێ و نەهێشتنی قۆرخکاری و ئیشی تری خراپە کاری لەبازرگانیدا.

سێیەم : تۆمارکردن و چاودێری کردنی چالاکیی کۆمپانیـا نـاوخۆیی و بیانیـەکان و لقـە کانیـشیان و، چارەسـەر کردنـی کاروباری بریکارنامە بازرگانیەکان و تۆمارکردنیان لە هەرێمدا.

چوارەم: دروست کردن و بەڕێوەبردنی کۆگا و دامەزراوەکانی تری پێویست بە کارەکانی وەزارەت و بەکرێگرتنیان .

پێنجەم : ئامادەکردن و جێبەجێکردنی ئەو بەرنامانەی کە پێویستن بـۆ پێـشانگا و بـازاڕی نـاوخۆ و نێـو دەولـەتی ، و بەشداری کردن تیایاندا بۆ زانینی پەرەسەندنی نێودەولەتی بەرهەمە بازرگانی پیشەسازیەکانی و جیهان .

شەشەم: ئامادەکردنی پلان و لێکۆڵینەوەی ساڵانە و مامناوەندی و درێژخایەن بۆ پرۆژە پیشەسازییەکان ، و لێکۆلینەوە لە سوودی ئابووری و هونەرییان و سەرپەرشتی ئەو پرۆژە و دامەزراوە پیشەسازییانە بە مەبەستی چـاودێری کردنیـان و ئاڕاستە کردنیان ، و هەڵسەنگاندنی ئەنجامی پلانەکان لـە ڕووی چـەندی و جۆرییـەوە و بەشـداریکردن لـە ئامـادەکردنی یاسای پێوست بۆچاودێری و گەشە پێدانیان بە هاوکاری لەگەڵ لایەنە پەیوەندارەکاندا.

حەوتەم: کردنەوەی پرۆژەی پیشەسازیی و بازرگانی و پێدانی مۆلەتی دامەزراندنیان لەلایەن کەرتی تایبەتەوە و هاندان و ئامادەکردنی ژینگەی لەبار بۆی و تا یاسای وەبەرهێنان بیگرێیتەوە بۆ ئەوەی سوود لە دەرامەتی بەشـەری و سروشـتی وەربگیرێت و بۆ چالاکیی وەبەرهێنان و بەردار لە هەرێمدا بیگۆرێێت .

هەشـــتەم : پێـدانی مۆڵـەت بـۆ دامەزرانـدنی ناوچـەی پیـشەسازی ڕێکخـراو و هانـدانی ئـەم دەزگایانـە و چـاودێری کردنیـان بـە هەماهـەنگی لەگـەڵ دەسـتەی گـشتی ناوچـە ئازادەکـانی عێـراق لـە پێنـاو دروسـت کردنـی ناوچـە پیـشەسازی و بازرگـانی ئـازاد لـە هـە رێـم و سەرپەرشـتیکردن و پێشخـستن و کـاراکردنی ڕۆڵـی وئامـادەکردنی یاسـای پێویست بۆ وەدیهێنانی .

نۆیەم : هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی کشتوکاڵ ، بۆ پشتیوانی کردن و هاندانی جوتیاران و لێکۆلینەوە لەسەر چۆنیەتی بەکارهێنانی بەرهەمی کشتوکاڵ وەك ماددەی کەرەسە لە کەرتەکانی پیشەسازیدا و بۆ بەربوومی پیشەسازی خۆماڵی کە بۆ بەکارهێنانی خۆماڵی و هەناردەکردنی بۆ دەرەوە بگۆڕ درێ.

دەیەم : هاندانی پشتگیری هەردوو کەرتی بازرگانی و پیشەسازی و کارا کردنی رۆڵی بانکه بازرگانی وپیشەسازییەکان بۆ پاڵپشتی کردنی پڕۆژە بازرگانی و پیشەسازیەکان ،بە تایبەتی پرۆژە بچووك ومامناوەندیەکان و،چالاككردنی رۆڵەكەی .

یـــازدەم : رێکخستنی میکانیزمی پاراستنی موڵکایەتی هزری بازرگانی و پیشەسازی و پێدانی نیشانەی ناسینەوە (العلامات الفارقه) و رەسم و نموونەی دروستکراوەکە و بڕوانامەی داهێنان (براءة الاختراع).

دوازده: خۆئامادەکردن بۆ بەستنی ڕێککەوتنامەی پێویست بۆ جێبەجێکردنی سیاسەتی ئابووری هەرێم لە بواری بازرگانی ناوخۆ و دەرکیدا و، قوڵکردنی پەیوەندیەکان لەگەڵ سەرچاوەکانی گەشە پێدانی تەکنولۆجیدا ، لە سنووری ئەو دەسەڵاتانەی کە دەستوری عێراق بە هەرێمی داوە.

سێزدەم: نوێنەرایەتی کردنی هەرێم لەبەردەم دەسەڵاتی فیدراڵی لەکاتی مۆرکردنی ڕێککەوتنامە و گرێبەست کە مۆرکی ئابووری و بازرگانی و پیشەسازیان هەیە و بەهێز کردنی رۆڵی هەرێم و پاراستنی بەرژەوەندییەکان بەپێی یاسا و رەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران .

چواردەم : ئامادەکردنی پرۆژە یاسای پێوست بۆ بەشداریکردن لە چاککردنی کەش وهەوای وەبەرهێنان و ئاسانکردنی خزمەتی وەبەرهێنان و داڕشتنی بەرنامە و ، هاندانی وەبەرهێنەری ناوخۆ و ڕاکێشانی وەبەرهێنانی بیانی بەهاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ دەستەی وەبەرهێنان .

پـــانزدەم : بەشداری کردن لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان بۆ دامەزراندنی سیستەمێکی تەواوکاری باش بەئامانجی بەدیهێنانی کاری چاودێریکردنی هونەری لەسەر هاوردە و هەناردە و بەدواداچوونی جۆری بەرهەمی پیشەسازی ناوخۆ یی کە لەگەڵ مواسەفاتی باوەرپێکراوی جیهانیدا بگونجێ و پیشکەش کردنی ئامۆژگاری و رێنوێنی لە پێناو چاككردنی جۆری بەرهەم و گەشە پێدانی کارەکانی بەرهەمهێنان و کەمکردنەوەی تێچوونەکەی و بەکارهێنانی ئامێری تازە بابەت تیایدا.

شازدەم : پەرەپێدان و چاکترکردنی جۆری ئەو خزمەتانەی کە وەزارەت پێشکەشی هاوولاتیانی دەکات لە ڕێگای وەرگرتنی (تبنی) شێوازی نویَ لە بواری بەڕێوەبردن و، سوود وەرگرتن لە تەکنولۆجیای زانیاری لە ڕێگای وەرگرتنی (تبنی) تەکنیکی سیستەمەکانی حکومەتی ئەلیکترۆنی بۆ ئەوەی پەیوەندی وەزارەت لەگەڵ هاوبەشەکانی و هاوولاتیانیشدا کارا ببێت ، و چاککردن و ئاسانکردنی چارەکردن و رێکارەکانی مامەڵە کردن و دامەزراندنی بنەماکانی زانیاری بەشێوەیەك کەجۆری ئەدای وەزارەتەکە باشتر بکات و ، ژینگەی پێویست بۆ گەشە کردنی ئابووری هەرێم فەراهەم بکات .

حەڤدەم : هەماهەنگی و هاوکاری کردن لەگەڵ ژوورەکانی بازرگانی و پیشەسازی بە جۆرێك کە خزمەتی وەدیهێنانی ئامانجەکانی وەزارەت لە خزمەت کردنی هەر دوو کەرتی پیشەسازی و بازرگانی لە هەرێمدا بکات .

پێکهاتەکانی وەزارەت

ماددەی چوارەم :

پێکهاتەی وەزارەت بەم جۆرە دەبێت

یەکەم : وەزیر :سەرۆکی باڵای وەزارەتەکەیە و بەرپرسی کارەکانیەتی و سیاسەتەکەی ئاراستە دەکات و سەرپەرشتی وچاودێری دەکات و هەمووبریار و فەرمان و ڕێنمایەك کەپەیوەندی بەئەرکی وەزارەت و پێکهاتە و دەسەڵات و کاروبارەکانی دیکەی هونەری و دارایی و کارگێری و ڕێکخستنەوە هەبێ ، بەپێی حوکمەکانی یاسا لەوەوە دەردەچن و ، لەبەردەم ئەنجومەنی وەزیراندا بەرپرسە، چونکە خۆی ئەندامێکی هاوکاریەتی و بۆی هەیە هەندێك لەدەسەڵاتەکانی بەبریکارانی وەزارەت یان بەڕێوەبەرەگشتییەکان یاخود ئەوەی لەناو وەزارەتدا بەشیاوی دەزانێت ،بسپێرێت .

دووەم: هەر دوو بریکاری وەزارەت :

أ- بریکاری وەزارەت بۆ کاروباری بازرگانی :

لەئاراستە کردنی وەزارەتدا هاوکاری وەزیر دەکات و سەرپەرشتی ئەو کاروبارانە دەکات کە بەچالاکی بازرگانییەوە تایبەتن ، ئەو دەسەڵاتانەش کە وەزیر پێی دەسپێرێ .

ب-بریکاری وەزارەت بۆکاروباری پیشەسازی :

لەئاراستەکردنی وەزارەتدا هاوکاری وەزیر دەکات و سەرپەرشتی ئەو کاروبارانە دەکات کەبەچالاکی پیشەسازیەوە تایبەتن و ، ئەو دەسەڵاتانەش کە وەزیرپێی دەسپێرێ.

سێیەم: نووسینگەی وزیر:

بە وەزیرەوە بەندە و فەرمانبەرێك بەپلەی بەرێوەبەر سەرۆکایەتی دەکات و بەرێوەی دەبات کە بڕوانامەی سەرەتایی زانکۆی بەدەستهێنابێ و ژمارەیەك فەرمانبەر یارمەتی دەدەن .

چوارەم: نووسینگەی هەر دوو بریکارانی وەزارەت :

هەر نووسینگەیەك فەرمانبەرێك بەپلەی بەرێوەبەر بەرێوەی دەبات کە بڕوانامەی سەرەتایی زانکۆی بەدەست هێنابێ و ژمارەیەك فەرمانبەر یارمەتی دەدەن .

پێنجەم : راوێژکاران :

ژمارەیان لەچوار تێناپەڕێت و دەبێ هەڵگری بڕوانامەی سەرەتایی زانکۆ بن و شارەزایی و کارکردنیان بۆ ماوەیەك هەبێ کە لە دەساڵ کەمتر نەبێ .

شەشەم : بەرێوەبەرایەتییە گشتی یەکان :

ئەم بەرێوبەرایەتییە گشتییانەی خوارەوە بە وەزارەتەوە پەیوەستن ، هەریەکەیان بەرێوەبەرێکی گشتی سەرۆکایەتی دەکات کەبڕوانامەی سەرەتایی زانکۆ بەدەست هێنابێ و بەئەزموون و پسپۆر بێ.

١-بەرێوەبەرایەتی گشتی کاروباری دارایی و کارگێریی .

٢-بەرێوبەرایەتی گشتی بازرگانی .

٣– بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی .

٤–بەڕێوبەرایەتی گشتی تۆمارکردنی کۆمپانیاکان .

٥– بەڕێوەبەرایەتی گشتی پلاندانان و بە دواداچوون .

حەوتەم :

أ– ئەنجومەنی راوێژکاری وەزارەت : ئەنجومەنی راوێژکاری وەزارەت لە مانە پێك دێت :

١– وەزیر / سەرۆکی ئەنجومەنەکەیە.

٢– هەر دوو بریکاری وەزارەت / ئەندامن .

٣– راوێژکارانی وەزارەت / ئەندامن .

٤– بەڕێوەبەرە گشتیەکان / ئەندامن .

٥– وەزیر بۆی هەیە هەر کەسێکی شارەزا کە لەناوەوی وەزارەت یان دەرەوەی بەگونجاوی بزانێ لە کاتی پێویستدا بۆ بەشداری کردن لە کۆبوونەوەکانی ئەنجومەن بانگی بکات بەبێ ئەوەی مافی دەنگدانی هەبێ .

ب– ئەنجومەن بەگفتوگۆکردن و هەڵسەنگاندنی چالاکییەکانی وەزارەت تایبەت دەبێ و لێکولینەوە لە رێگاکانی سەر خستنی ئەرکەکەی و پێشکەش کردنی پێشنیاری گونجاو بۆ چارەسەرکردنی ئەو گیروگرفت و کۆسپانەی کە رەنگە رووبەرووی ببنەوە ئەنجام دەدات .

ماددەی پێنجەم:

وەزیر بۆی هەیە گرێبەست لەگەڵ کەسانی ئاسایی و مەعنەوی خاوەن شارەزایی و پسپۆر لە ناوەوە و دەرەوەی هەرێم بکات بۆ ئەنجامدانی ئەو کارو پابەندییەکانیان کە پێیان دەسپێردرێ بۆ ماوەیەك کە بە گونجاوی دەزانێ و ، ئەمەش بۆ مەبەستی بەدیهێنانی ئامانجەکانی وەزارەت وماف و ئەرکەکانیان لە لایەن وەزیرەوە بە رەزامەندی ئەنجومەنی وەزیران دەستنیشان دەکرێ.

حوکمە کۆتاییەکان .

ماددەی شەشەم :

یەکەم : بەپێڕەو ئەرك و پسپۆرایەتی پێکهاتەکانی وەزارەت دەست نیشان دەکرێ.

دووەم: وەزیر بۆی هەیە رێنمایی پێویست بۆ ئاسانکردنی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ.

سێیەم: وەزیر بۆی هەیە بەڕێوەبەرایەتی یان بەش یان هۆبە لە ناو پێکهاتەکانی وەزارەت بەپێی پێویستی کارەکانی لە نوێ دابمەزرێنێ یان لێکی بدات یان هەڵی بوەشێنێتەوە.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم : کار بەهیچ دەقێك ناکرێ پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بێت .

دووەم: یاسای وەزارەتی پیشەسازی ژمارە(١١) ی ساڵی (٢٠٠٦) و یاسای وەزارەتی بازرگانی ژمارە (١٣) ی ساڵی (٢٠٠٦) هەڵدەوەشێنەوە .

ماددەی هەشتەم : ماف و پابەندی و کەل وپەل و میلاکاتی هەر دوو وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی هەڵوەشاوە بۆ وەزارەت دەگەڕێتەوە .

ماددەی نۆیەم : پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن .

ماددەی دەیەم : ئەم یاسایە لە ڕۆژی دەرچوونییەوە جێبەجێ دەکرێ و لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) دا بڵاو دەکرێتەوە .

مسعود بارزانی
سەرۆکی هەرێمی کوردستان - عێراق

هەولێر
٨/ تەمموزی /٢٠١٠ی زایینی
١٧/ پوشپەڕ / ٢٧١٠ی کوردی
٢٦/ رجب / ١٤٣١ی کۆچی

هۆیە پێویستیەکانی دەرچوواندنی

لەبەر تازە دروستبوونی وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی لە هەرێمی کوردستان دوای لێکدانی هەر دوو وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی ولە پێناو دەسنیشان کردنی پێکهاتە و ئامانج و ئەرکەکانی بە شێوەیەك کە گەشە سەندنی ئابووری و کۆمەڵایەتی بەپێی سیاسەتی بازرگانی و پیشەسازی بۆ هەرێمی کوردستان وەدی بهێنێ ،بەپێویست زانرا یاسایەکی تایبەت دەربکرێ کە ئەوانەی لە پێشەوە هاتووە بەدی بهێنێت ، بۆیە ئەم یاسایە دەرچوێندرا .